

I. ELŐSZÓ

Jelen kiadvány a demográfiai előreszámítások bőséges és napról napra gyarapodó irodalmából néhány figyelem-felkeltő tanulmány fordítását tartalmazza. A tudományterületek ismert szaktekintélyeinek írásaiból válogattunk, elsősorban azzal a céllal, hogy a népességelőreszámításoknak minden kutatóműhelyben közismert nehézségeit, a megbízhatóság korlátait és bizonyos mértékig a megbízhatóság - vagy talán helyesebb így nevezni: prognosztikai érték - javítására irányuló törekvéseket érzékeltessük.

A nemzetközi szervezetek és az egyes demográfiai kutatóhelyek publikációinak sokaságát tekintve, válogatásunk nem törekedhet teljességre, mégis - az egyes tanulmányok irodalomjegyzékét is figyelembe véve - rámutat a prognosztikát foglalkoztató legfontosabb kérdésekre. Itt elsősorban arra kell gondolnunk, hogy a népesedési, vagy általánosabb értelemben demográfiai folyamatok komplex természete és a társadalom mozgásformáiról rendelkezésünkre álló vázlatos kép sok bizonytalanságot eredményez a jövőre vonatkozó feltételezések kidolgozásában és aligha számíthatunk arra, hogy a kutatások valaha is biztos előrejelzéseket tesznek lehetővé. Ezért az egyes előreszámítások célját kell igen körültekintően meghatározni és az eredmények felhasználásának módjában - a döntéshozókészítésben, a következtetések levonásában - kell a biztonság követelményeit érvényesítenünk.

Az itt közölt tanulmányok általában nem foglalkoznak kifejezetten a demográfiai feltételezések, hipotézisek javításának lehetőségével. Egy tanulmány a termékenység előrejelzését tárgyalja, jóllehet a halandóság és méginkább a külső és belső vándorlások előrejelzése legalább annyira fontos a jó előreszámítás kidolgozásához. Úgy gondoljuk azonban, hogy a hazai statisztikai adatgyűjtés sokkal részletesebb és mélyebb elemzéseket tesz lehetővé, mint a sok más ország vagy nemzetközi szervezet rendelkezésére álló adatállomány, ezért a mi konkrét körülményeink között az ilyen jellegű elemzésekből jóval kevesebbet meríthetünk, mint a kiválasztott írásokban tárgyalt megbízhatósági elemzésekből és a felhasználás szempontjaira vonatkozó eszmefuttatásokból, ezért elsősorban ezekre összpontosítottunk a válogatásnál. Ugyanakkor ezen a módon is érzékeltetni kívánjuk a hazai felhasználókkal, hogy az előreszámításainkkal kapcsolatban felvetődő problémák éppúgy foglalkoztatják a világ többi szakértőjét, mint a hazai demográfusokat.

Úgy véljük, hogy ha a kiválasztott cikkek áttanulmányozása csak szerény mér-

tékben is hozzájárul a felhasználók ismereteinek bővítéséhez és így az eredmények célszerű felhasználását előbbre viszi, a hazai előreszámítások értéke jelentős mértékben megnövekszik. A helyes mérlegelés ugyanis mindenképpen növeli az előrejelzések felhasználásának és a tervezésnek a biztonságát, és ezzel egyenes arányban csökkenti annak kockázatát, hogy a rövidtávú tendenciák vagy ingadozások előrevetítése téves helyzetmegítélés, vagy tévesnek bizonyuló előrejelzések miatt hibás, kedvezőtlen hatású népesedés- és gazdaságpolitikai döntések születhessenek.

Külön is fel kell hívni az olvasók figyelmét a kötet utolsó fejezetére. Ebben a szerzők összefoglalják az 1980 után alapvetően megújult hazai népességelőreszámítások metodológiai, módszertani alapjait stb. Ez a fejezet az előreszámítások adatait felhasználóknak közvetlen és konkrét segítséget ad.

/ Szabó Kálmán /